

Művészettel nevelés osztálytermen kívül: természetművészet pedagógiai alkalmazásban

Absztrakt

Alapképzésem egy nagyon különleges és egyedülálló szakon történt: természetművészetet tanultam és jelenleg végzős hallgató vagyok osztatlan tanárképzésben. A természetművészet - ugyan még kevesen ismerik - nem csak alkotói attitűdként értelmezhető, hanem pedagógiai alkalmazása is figyelemre méltó. Erre a gondolatra akkor döbbsentem rá, amikor ezen előadásom alapjául szolgáló kutatásom folyamán, az eddig tapasztalt eredmények a természetművészethez vezettek vissza. Kutatásomban, melynek témája a művészettel nevelés osztályteremben és osztálytermen kívül, olyan módszereket, lehetőségeket gyűjtök össze, melyek a művészettel nevelés lehetőségeire világítanak rá - feldolgozva különböző szakirodalmakat és interjúkat készítve foglalkozásvezetőkkel. Jelenlegi fázisát szeretném megmutatni a kutatásnak, ami izgalmas képet mutat az osztálytermen kívül tartott foglalkozások lehetőségeiről a természetművészet szemszögén keresztül.

A művészettel nevelés, művészet általi nevelés fogalmáról Herbert Read *Education through art* című könyvében fejti ki nézeteit: „... gondolatmenetében az esztétikai nevelés célja: az emberi gondolkodás formáinak gazdagítása a képzelőerő és a vizuális nyelv használatának tanításával, az emberek közötti kapcsolatok eszközeinek kibővítése az „érzelem nyelvének” fejlesztése révén, valamint erkölcsi nevelés: a morális jó és rossz az esztétikai értékítéletekkel...pedagógiájával ...célja a növendék személyiségének formálása, gazdagítása a művészet eszköze által.”(Kiss, 2010) A művészettel nevelés fogalmát ma általánosabb értelemben használjuk, a művészet mint eszköz a gyerekek formálódásának útján, nem művészi területek művészen keresztüli oktatása szempontjából. Bodóczky István egyszerűen fogalmaz: a közoktatásban a művészet eszköze a nevelésnek. Ezzel fejleszthető az esztétikai fogékonyság, fantázia, kreativitás, segíti az észlelés érzékenységének, a kifejezés árnyaltságának a fejlesztését. „A művészettel nevelés olyan élménypedagógia lehet, ami megkísérelheti ellensúlyozni a valóságtól való eltávolodást, fokozni a fiatalok kezdeményezőképességét, kooperációs hajlandóságát.” (Bodóczky, 2012)

Összességében a művészettel nevelés körébe olyan feladatokat képzelhetünk el, melyek komplex, kevésbé strukturált, kreativitást és problémamegoldást igénylő nyitott végű feladatok, melyekben nincs csupán egy jó megoldás. Jelenlegi kutatásom az osztálytermen kívüli formális keretek bizonyos lehetőségeit takarja, így például a művészeti szakkörök, műhelyek, kézműves foglalkozások, táborok. Ami a kutatás során kirajzolódni látszott, az egy érdekes közös pont, ami nem egy tudatos, előre kigondolt irányjelző volt, hanem a folyamat alatt alakult ki – ez pedig a természetművészetbe ágyazott foglalkozások.

Az 1960-as, 70-es években megjelenő posztmodern megközelítés a szobor és térnek felfogását is kiterjesztették, kezdve a happeningek végeredményeiből kialakuló environmentekkel, ahol a művészet tere egy adott cselekvéssorozat következménye, nem galériához kötött jelenség. Ebből alakult ki az environmental art, ami egy összefoglaló képzőművészeti kifejezés, mely magába foglalja a különböző törekvéseket, irányzatokat, műfajokat a természeti térrel, így például, land art, eco art stb. Anyaghasználatát helyspecifikusság jellemzi, megvalósulhat kültéren, vagy beltéren, rurális

helyszínen, vagy városban, lehet maradandó vagy efemer. Eleinte a természetet alakító erőteljes beavatkozású művek születtek, melyek folyamatosan alakultak így napjainkra egy érzékenyebb, természetet tisztelő művészetben teljesedett ki, melyet nature artnak azaz természetművészetnek nevezünk.(Egervári, 2021)

A természetművészet fogalma egy tág, sok művet és kísérletet magába foglaló művészeti irányzat, Eröss István könyvében úgy összegzi e jelenség általánosabb jellegzetességeit – Sturcz János kiállítási koncepciójával és saját kiegészítésével, hogy: ezek olyan művek, ahol „1. a természettel való harmónia újrateremtésére törekkenek; 2. természeti anyagokat, tárgyakat, energiákat, helyszíneket közvetlenül alkalmazzák az alkotásban, azaz a természettel való közvetlen fizikai kapcsolatteremtésben alapulnak. A természet tehát alapvetően nem ábrázolási témát, hanem inkább attitűdöt jelez. (Eröss, 2011) Mindemelllett az alkotás elkészítésénél a művész az adott környezetben fellelhető természetes anyagokat használja, melyek általában múlandók, lebomlanak, így maga a mű is efemer jellegű.

Kutatásom során olyan foglalkozásvezetőkkel interjúztam, akik kifejezetten az osztálytermen kívüli tevékenységekben jártasak.

Interjúalanyaim olyan foglalkozásokat mutattak be beszélgetéseink során, amelyek mélyebben segítik megérteni a természetművészet elvei mentén a foglalkozások szervezését, a kulturális különbségeket, és szegregált, rendkívül hátrányos helyzetű csoportokkal való inkluzív gyakorlatok lehetőségét villantották fel. A természetművészet alapvető jelenléte mellett különböző megközelítéseket figyeltem meg a feladatok szervezésében, melyek nemcsak módszerként különböznek, hanem a végeredmény szintjén is. Az önismeret fejlesztése, az ökológiai nevelés, és a kooperatív munka mindegyik foglalkozásvezetővel folytatott beszélgetés során felbukkantak – mint célok és eredmények. Az interjúk során magyarországi, romániai csángó, és székely gyerekeknek tartott foglalkozások mellett iráni tapasztalatok is megjelentek, melyek izgalmas képet mutatnak a kulturális diverzitásról, és az ezekből is adódó adaptív megközelítésekről.

A kutatás még folyik, ez egy pillanatnyi kép, viszont rendkívül izgalmas számomra és tanulságos, hiszen a természetművészet gyakorlásán keresztül egy új lehetőség tárul elénk a művészettel nevelés eszköztárában, ami kifejezetten aktuális lehet az online otthonoktatásban is. Az előadásom során a fentebb említett interjúkból merítve mutatnék be konkrét foglalkozásokat, kiemelve a természetművészet sajátosságait, megjelenését, és végül konkrét feladatok felvillantásával zárnam, mely beépíthető akár osztálytermi, vagy osztálytermen kívüli foglalkozásként.

Irodalom:

Kiss Virág (2010): Művészeti nevelés, művészettel nevelés, művészetterápia. In: Iskolakultúra, 2010/10 szeparátum

Bodóczy István (2012): Kis könyv a vizuális művészeti nevelésről. Budapest.

Eröss István (2011): *Természetművészet*. Szeged, Generál Nyomda Kft.

Egervári Júlia (2021): Környezetpedagógia és vizuális nevelés. A „place-based” projektek. IX. Neveléstudományi és Szak módszertani Konferenciakötet. Egészség és környezet alfejezet.

